

Vzájemná přípustnost elektronických důkazů v EU

Václav Stupka

Komplikace při využití elektronických důkazů ze zahraničí

- Trestní řízení není harmonizované
- Pravidla a postupy při zajišťování elektronických důkazů se mohou v přeshraničním srovnání významně lišit
- Liší se i standardy pro přípustnost důkazů
- Možnost získání důkazu neznamena automaticky jeho přípustnost
- Jak na vzájemné uznávání a vzájemnou přípustnost?

Vzájemná přípustnost důkazů

- Problém a odborné téma dlouhodobě (i v EU a Radě Evropy)
- Jak nahlížet na přípustnost způsobu zajištění a předání důkazu
- Jak vyhodnocovat jejich přípustnost při nejasnostech ohledně zvolených postupů
- Jak přistupovat k již zajištěným důkazům

Krok 1: *Locus regit actum*

- Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních (Štrasburk, 1959):
  - *Dožádaná strana provede způsobem upraveným v jejím právním řádu každé dožádání týkající se trestní věci, které ji zaslaly justiční orgány dožadující strany za účelem provedení důkazu nebo předání věcí, které mají být použity jako důkazy, spisů nebo listin.*
- Rozhodující je umístění důkazu, respektive místo provedení úkonu
- Nemožňuje překonání rozdílů v procesních postupech a standardech
- Důsledkem často nepřípustnost důkazů

Krok 2: *Forum regit actum*

- Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie (2000):
  - *Při poskytování vzájemné pomoci se musí dožádaný členský stát řídit formálními náležitostmi a postupy výslovně uvedenými dožadujícím členským státem, pokud tato úmluva nestanoví jinak a za podmínky, že tyto formální náležitosti a postupy neodporují základním právním zásadám dožádaného členského státu.*
    - *Cílem je dosáhnout přípustnosti důkazů rovněž v dožadujícím státě*
    - *Dožadující stát může stanovit požadavky na pravidla a postupy při provádění úkonů*
    - *Zásada se promítá i do nástrojů postavených na principu MR (freezing order, EEW, EIO)*

Limity *Forum regit actum*

- Přípustnost není zajištěná ani při provedení úkonu v souladu s požadovanými formalitami a postupy
- Relativně malý faktický dopad na úroveň přípustnosti důkazů – vztahuje se jen na daný bilaterální vztah
- Neposkytuje transparentní pravidla pro legalitu způsobu zajištění důkazů
- princip *forum regit actum* se může uplatnit jen v případě provádění úkonu - pro případ již zajištěných důkazů je k ničemu

Krok 3: Vzájemná přípustnost

- Závěry Evropské Rady (Tampere, 1999):
  - evidence lawfully gathered by one Member State's authorities should be admissible before the courts of other Member States
- Zelená kniha o získávání důkazních prostředků mezi členskými státy a o zajištění jejich přípustnosti (2009)
  - Diskutována otázka společných pravidel pro zajišťování důkazů za účelem dosažení vzájemné přípustnosti (na úrovni zásad či konkrétních institutů)
- Smlouva o fungování EU (2012)
  - V rozsahu nezbytném pro usnadnění vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech s přeshraničním rozměrem mohou Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem stanovit formou směrnic minimální pravidla. Tato minimální pravidla přihlížejí k rozdílům mezi právními tradicemi a systémy členských států.

Koncept “minimálního standardu”

- Mohl by řešit problémy s přípustností přeshraničních důkazů
- Je v souladu s filozofií vzájemného uznávání
- Transparence pravidel
- Univerzální presumpce *per se* přípustnosti (nejenom v bilaterálních vztazích)

- Neochota států a přílišná rozdílnost právních kultur?
- Více škody než užitku?
- Jak na nadstandard?

Praktický příklad: Encrochat a další

- ”šifrovací telefony”
- Upravený hardware (odstraněná kamera, USB, GPS apod.)
- Upravený software:
  - End-to-end šifrování (voip, instant messaging)
  - Duální operační systém
  - Expirace komunikačních dat
  - Možnost okamžitého mazání dat (panic button)
- Transfer dat prostřednictvím serverů ve Francii
- Široce využívání sítěmi organizovaného zločinu

Infiltrace

- Koordinováno za pomoci Europolu a Eurojustu
- Vytvoření Francouzsko-Nizozemského společného vyšetřovacího týmu
- Získání kopie serveru a samotného zařízení → forenzní analýza a vytvoření
→ vytvoření infiltračního nástroje
- Man-in-the-middle útok – veškerá komunikace přes servery francouzské C3N
a následně kopie k Europolu
- Blokace funkcionality mazání obsahu

Výsledky

- Infiltrováno 60.000 zařízení
- Po dobu sběru dat (2 měsíce) získáno přes 120mio zpráv
- Důkazy byly sdíleny s dalšími zeměmi
- Celkem více než 6.800 zatykačů a 3.800 soudních řízení

- Pochybnosti o zvolených postupech a jejich legalitě
- Nedostatečné informace o způsobu infiltrace
- Vysoká pravděpodobnost zásahu do základních práv a svobod

Právní výzvy

- Právní kvalifikace realizovaného postupu (odposlech, sledování, zajištění uchovaných dat, sběr operativních/zpravodajských dat apod.)
- Legalita plošného sběru dat a fair-use získaných důkazů
- Přesnost a spolehlivost získaných důkazů
- Nemožnost rozporovat důkazní materiál
- Rozpor s judikaturou CJEU ohledně ochrany soukromí a osobních údajů
- Parametry využití režimu evropského vyšetřovacího příkazu
- Přípustnost získaných důkazů v jednotlivých jurisdikcích

Evropský vyšetřovací příkaz

- Nástroj pro zefektivnění mezinárodní spolupráce v EU postavený na vzájemném uznávání
- Hybridní režim respektující zásadu *forum regit actum*:
  - Úvodní zajištění dat v režimu francouzského práva
  - Aktivace režimu vzájemné důvěry v rámci EU díky EIO
  - Po provedení příkazu a předání důkazů návrat k režimu národního práva (hodnocení přípustnosti)
  - Neexistující minimální standard → velké rozdíly ve vyhodnocení mezi jednotlivými státy
- Samotné využití EIO bylo v mnoha zemích přezkoumáno na základě formálních i materiálních argumentů

Debata o přípustnosti

- Přípustnost napadena ve velkém množství případů
- Významné nekonsistence nejen mezi jurisdikcemi, ale i v rámci nich
- Vybrané důvody pro rozhodnutí o nepřípustnosti:
  - Neexistence ekvivalentního procesního nástroje (NL, DE, SE)
  - Nedostatečné informace o právním základu pro získání důkazů (DE)
  - Nedostatečné informace pro posouzení proporcionality (DE)
  - Nemožnost posouzení kvality důkazu a postupu při zajišťování – utajované (SE)
- Vybrané důvody pro rozhodnutí o přípustnosti:
  - Nemožnost hodnotit legalitu postupu dožádaného státu podle EIO (NL, DE - federální)
  - Presumpce legality pokud dožádaný stát je signatářem ECHR (judikatura NL)
  - Identifikace jiného procesního nástroje (sledování vs. odposlech) (UK)
  - Náhodné zjištění v rámci jiného řízení (DE)
  - Soulad s FR právem + zpřístupnění obhajobě + ad hoc posouzení zásahu do lidských práv (NL – nejvyšší soud)
  - Data byla získána v nešifrované podobě, není možné zpřístupnit tajné postupy (FR – kasační soud)

Předběžná otázka

- Berlínský soud má pochybnosti ohledně formálních i věcných parametrů využití EIO:
  - Musí vydat příkaz ekvivalentní organ, je-li již důkaz zajištěn v zahraničí?
  - Musí vždy vydat příkaz soud, jeli významně zasahováno do základních práv?
  - Je v rozporu s požadavky směrnice EIO získání všech údajů o uživateli vydávajícího státu, není-li v době vydání příkazu jasné kdo a jakého trestného činu se dopustil?
  - Je překážkou EIO nemožnost ověření integrity z důvodu utajenosti postupů?
  - Je možné pomocí EIO získat důkazy dostupné ve vykonávajícím státě, jestliže by postupy, kterými byly získány nebyly přípustné ve vydávajícím státě?
  - Je považována infiltrace zařízení za odposlech?
  - Je zde notifikační povinnost?
  - Může z unijní legislativy vyplývat nepřipustnost důkazu při jeho neoprávněném získání?

Závěry

- Hybridní režim na hranici *forum legit actum* a vzájemné přípustnosti je problematický
- Důsledky:
  - Možný forum-shopping
  - Možnost vzniku konfliktních požadavků dožadujících států
  - Nejednoznačná pravidla pro vyhodnocování přípustnosti
  - Nejasná situace v případě již zajištěných důkazů
  - Nejasná situace v případě řetězení předání
  - Netransparentní hodnocení standardů právních a praktických postupů, postupů při forezním zkoumání
- Je potřeba otevřít diskusi o budování standardů (minimálních)

MUNI
LAW

Díky za pozornost!

stupka@muni.cz